

Важлива ознака правової держави і громадянського суспільства

Досвід розвитку ринкової економіки в Україні доводить, що індивідуальний та груповий егоїзм – це не теоретична наукова абстракція, а сувора реальність, яка через відсутність стримуючих механізмів веде до порушення соціально-економічної рівноваги суспільства, поглиблення майнового розшарування, що в свою чергу здатні спричинити соціальні конфлікти.

Як переконливо свідчить світовий досвід, одним із ефективних засобів досягнення консолідації суспільства, соціального миру та відродження економіки, є створення та функціонування системи соціального партнерства. Саме цей механізм може виконувати роль соціального амортизатора.

В Україні соціальне партнерство розуміють досить вузько. Його застосовують зазвичай до трудових відносин, зводячи до колективних переговорів і вирішення колективних трудових спорів і конфліктів. Однак механізми і методи соціального партнерства можуть застосовуватись і в інших сферах суспільного життя, де перетинаються інтереси різних соціальних груп. Так, предметом соціального партнерства можуть стати: соціально-економічні консультації з широкого кола питань між різними суб'єктами, включаючи державу; угоди між споживачами і виробниками (головним чином, з монопольними об'єднаннями) щодо рівня цін та умов обслуговування; відносини між державними органами соціального забезпечення, бюджетними і позабюджетними фондами та організаціями, створеними для допомоги певним категоріям населення (організації інвалідів, багатодітних сімей, ветеранів-чорнобильців, ветеранів АТО тощо); екологічні та міжнаціональні проблеми; питання формування органів державної влади тощо.

Принципи соціального партнерства, перевірені досвідом багатьох країн, містять у собі ідеї ненасильницького, реформаторського підходу до розв'язання суспільних проблем, захисту прав людини, соціальної злагоди, де головним є рівноправність сторін та пріоритетність примирливих методів. Успішне функціонування системи соціального партнерства неможливе без наявного громадянського суспільства і правової держави, для яких, як відомо, притаманні демократичні форми державного устрою, панування права у всіх сферах суспільного життя, верховенство закону, провідна роль представницького органу та ін.

Саме наявність соціального партнерства, форми його реалізації, його зміст віддзеркалюють ступінь демократичності та плюралістичності суспільства, розмаїття інтересів і пріоритетів людей, укладів їх життя. Можна стверджувати, що громадянське суспільство виступає своєрідним механізмом неформального соціального партнерства, завдяки якому підтримується баланс суспільних інтересів.

Об'єктивно це відповідає інтересам держави як соціальної інституції, якій громадяни делегували свої повноваження саме для захисту їх інтересів, в тому числі й дотримання суспільного миру та злагоди заради спільного добробуту та захисту своїх прав. Тож держава об'єктивно має бути зацікавлена в розвитку соціального партнерства.

Від чого ж залежить ефективність системи соціального партнерства? Перш за все, від теоретично обґрунтованого і практично аргументованого закріплення її в законодавстві, а також правильного застосування на практиці. Відтак, одним з найважливіших завдань

національного законодавства є визначення юридичних меж соціального партнерства, дієвих та найбільш раціональних методів зіставлення і примирення протилежних сил та інтересів, а також, що є не менш важливим, правового статусу всіх сторін соціального партнерства. Законодавство України містить чимало норм стосовно цих питань. Але проблема полягає в тому, щоб їх не тільки порушувати, а й вирішувати, бо наявність відповідних законів ще не є гарантією розвитку соціального партнерства.

Досвід багатьох країн, в тому числі й України, свідчить про існування традицій виваженого, поважного ставлення сторін одна до одної, розуміння ними не лише своїх особистих, корпоративних інтересів, а й суспільних, загальнонаціональних, державних проблем. Соціальне партнерство несе в собі механізми подолання соціальних конфліктів, що є наразі дуже актуальною проблемою для сучасного українського суспільства і держави. Тому його становлення й розвиток повинні стати ідеологією суспільства й держави, невід'ємним елементом його моральних і правових засад, інтегруючим чинником.